

Vesna BERTONCELJ POPIT

vir: DELO, Posel&Denar

KRIZE JE MANJ PRI DRAGIH KN

BOMO IMELI V SLOVENIJI SAMO ŠE PREVEDENE TUJE UČBENIKE. NE

Čeprav časi niso zelo prijazni za nobeno dejavnost, se z založništvom v Sloveniji ukvarja veliko podjetij, tako malih kot srednjih in velikih. Številni med njimi pa se sprašujejo, kako bodo preživel krizo, ponudili trgu nove naslove in jih seveda prodali.

O tem in o drugih vprašanjih, ki tarejo založnike, govorita Rok Gorjup, pomočnik izvršne direktorice Divizije založništva za prodajo in trženje v DZS, Bronislava Aubelj, glavna urednica v založbi Modrijan, odgovore na naša vprašanja pa je v MK Založbi zbrala Lavra Štraus.

Koliko kriza, ki se menda ne bo končala hitro, vpliva na založbe in konkretno na vašo založbo?

DZS: Kriza vpliva na potrošnjo ljudi, to pa se kaže tudi pri prodaji knjig. Prodaja knjig drastično pada.

Modrijan: Naši založbi promet opazneje pada že četrto leto, pretežno na račun šolske literature. Blokada in celo prepoved nakupov učbenikov in delovnih zvezkov ter negativna kampanja ministrstva proti založnikom, ki izdajamo učbeniško literaturo, seveda ni brez posledic, žal pa to pri založbah, kot je Modrijan, vpliva tudi na preostali program. Izganjanje učbenikov in delovnih zvezkov posredno izganja tudi druge knjige in »ruši« oziroma zapira knjigarne, zlasti v manjših mestih. In ker ima hudič po navadi mlade, sta se letos k pogromu na učbenike pridružila še ukinitve ministrstva za kulturo in uničevanje Javne agencije za knjigo RS. Upamo, da se ne bomo čudili, ker na trgu kmalu ne bo drugega razen kuharic, knjig o tem, kako

čez noč obogatiš, kako postaneš vila ali princeska, kako se pogovarjaš z angeli in kako se ljubiš z vampirjem ...

Vpliva kriza na vse založbe enako ali ji lahko velike založbe bolje kljubujejo kot manjše?

DZS: Zmanjšana potrošnja Slovencev se enako kaže načeloma pri vseh založnikih. Morda jo še najbolj odnesejo specializirani mali založniki, ki večino dela opravijo prek zunanjih pogodbenih partnerjev.

MK Založba: Domnevamo, da kriza vpliva na večino založb enako. Vsekakor pa so v sedanjih razmerah bolj prizadete založbe, ki izdajajo knjige srednjega cenovnega razreda, saj opažamo, da prodaja cenejših, tudi žepnih knjig upada manj. Prav tako ni hujšega upada prometa pri zelo dragih knjižnih projektih.

Modrijan: Kriza oziroma varčevalna evforija kot njena posledica ne more enako vplivati na vse založbe, saj se te med seboj zelo razlikujejo. Bolje kljubuje tista založba, ki trenutno še kaj izda in proda ter pri tem plačuje honorarje, davke in račune. Kar nekaj založb, ki so zadnja leta izdajale tudi po 30 knjig in več na leto, je že izginilo ali pa zadnji čas, recimo dve, tri leta niso izdale nič in samo še prodajajo stare zaloge. Seveda ne nujno zaradi krize, mogoče le zaradi zelo nespodbudnega trga, zgrešene knjižne politike ali pa napačnih poslovnih odločitev v preteklosti.

Ali morda opažate, da bralci manj kupujejo nove knjige in si jih raje izposodijo v knjižnici?

DZS: Slovenija je že tako in tako rekordka pri knjižnični izposoji, kar vsekakor ni slabo za razvoj slovenskega jezika, je pa morda bolj skrb vzbujajoče, da zmanjšanja potrošnje ne bo rešila večja izposoja v knjižnicah.

MK Založba: Kupci si nove knjige trenutno težko izposodijo v knjižnicah, saj te v zadnjih nekaj mesecih kupujejo zelo malo. Po nam dostopnih podatkih se izposoja v knjižnicah ne povečuje, a o tem morate vsekakor vprašati njih.

Modrijan: To ni trend, ki bi se začel včeraj ali predvčerajšnjim, to je splošno in že večletno stanje. O knjigi se premalo govori in piše kot o produktu, ki ima svojo ceno in po katerega gre človek v knjigarno. Knjižnice so zato, da knjige zbirajo in ohranjajo, da lahko človek pride do knjige, ko je na trgu ni več, da si izposodi strokovno čtivo, ki je zanj predrago, da vzame knjigo, iz katere mora prepisati pet stavkov za diplomu ali članek ... Ali pa si, navsezadnje, izposodi roman, ki ga hoče prebrati na počitnicah. Normalno je tudi, da v knjižnice hodijo po knjige ljudje z nizkimi dohodki. Toda knjižnice kupijo le od 150 do 200 izvodov knjig eminentnih avtorjev, kot je, denimo, Philip Roth, potem se jih približno 50 mukoma proda

KNJIGA PA VEČ IZVIRNIH DOMAČIH?

individualnim kupcem, preostanek pa obtiči v skladišču. Ko takšni knjigi potečejo avtorske pravice, jo mora založba izločiti, v knjižnicah pa se v nedogled izposoja še naprej.

Ali se pri tem, ko čedalje več prebivalcev in družin s svojimi dohodki vedno težje preživi mesec, kaj spreminja bralna kultura v Sloveniji, na bolje ali na slabše?

DZS: Kratkoročno verjetno ni pričakovati drastičnega upada bralne kulture v Sloveniji, saj imamo dobro razvito knjižnično izposoja. Na dolgi rok žal vsekakor, saj bodo ob nespremenjenih razmerah na trgu založbe večinoma opuščale stroko in kot ključno vodilo pri produkciji upoštevale le komercialni interes, ki pa mu je najlažje slediti s prevodi najbolj prodajanih del v tujini. Postopoma bomo tako izgubljali slovenska avtorska dela in temeljne vrednote slovenskega jezika. Generalno bodo knjižna dela manj kakovostna in postopoma postala samo še eden izmed množice zgolj komercialnih produktov, katerih namen bo kratkoročno zadovoljitev pričakovanj potrošnika.

MK Založba: Slabše gospodarske razmere na splošno vplivajo na manjšo prodajo knjig (tako kot večine drugih izdelkov in storitev), ni pa dokazano, da bi zato ljudje tudi manj brali. V krizi se lahko ljudje celo bolj zatekajo k branju knjig.

Poslovanje nekaterih založb v letu 2011

založbe	celotni prihodki v letu 2011 (v evrih)	čisti dobiček v letu 2011 (v evrih)	število zaposl. v letu 2011	delež dolgov v financ. (v %)
DZS, Ljubljana	66.034.775	3.383.941	443	55,18
MK Založba, Ljubljana	43.253.024	438.725	432	41,88
Učila International, Križje	5.721.700	227.289	12	65,59
Modrijan, Ljubljana	3.567.833	20.765	35	57,11
Littera Picta, Ljubljana	3.067.524	61.935	24	91,85
Hartman, Maribor	2.587.305	109.962	13	38,04
GV Založba, Ljubljana	2.267.769	62.340	20	13,18
Pomurska založba, Murska Sobota	2.195.665	6.497	18	62,87
Tehniška založba Slovenije, Ljubljana	2.040.114	225.662	16	38,12
Prešernova družba, Ljubljana	1.930.807	131.976	1	77,75
Verlag Dashofer, Ljubljana	1.795.595	51.553	26	15,29
Založba Forum Media, Maribor	1.702.504	133.230	20	33,85
Izolit, Mengeš	1.353.984	30.848	7	71,35
IV Založba, Hoče	1.241.608	132.243	3	22,34
Afirma, Celje	1.172.334	46.761	7	10,26
Didakta, Radovljica	1.093.762	-8.520	13	81,98
Cankarjeva založba – založniš, Lj.	1.005.026	27.063	2	89,04
Nova Obzorja, Ljubljana	921.986	47.544	7	61,90
Celjska Mohorjeva družba, Celje	899.438	547	0	89,58
UNSU, Ljubljana	888.149	2.147	3	32,85
Založba Karantanija, Ljubljana	852.141	2.911	9	71,22
Založba Grahovac, Ljubljana	768.148	65.262	3	63,30
Založba Sanje, Ljubljana	659.701	9.606	9	71,85
Domus, Ljubljana	611.292	-4.115	9	63,65
Menart Publishing, Ljubljana	582.864	53.435	0	24,35
ARA založba, Ljubljana	556.385	2.546	3	25,23
UNI založba, Maribor	537.725	200	1	83,14
Založba Obzorja, Maribor	495.287	34.077	7	69,56
Založba Miš, Dob	493.717	15.282	1	43,05
Lumi, Ljubljana	492.168	31.825	0	119,97
Mohorjeva, Ljubljana	466.722	199	3	68,91
Euroaster, Ljubljana	456.044	21.539	5	47,58
Pasadena, Ljubljana	408.276	3.892	2	51,09
Založba Narava, Preddvor	394.188	7.811	2	27,01
Tangram, Ljubljana	352.696	46.391	4	52,40
Kres, Ljubljana	299.127	306	4	51,28
Kmetijska založba, Slovenj Gradec	293.354	15.025	5	73,99
G. Z. S. Gospodarska založba, Ljubljana	262.063	2.983	6	76,62
Založba Pivec, Maribor	257.224	6.129	4	90,00
Kreslin, Ljubljana	246.483	22.195	1	24,71
Top marketing Slovenija, Kamnik	226.343	1.862	2	48,10
Alba 2000, Ljubljana	221.828	2.235	2	83,04
Panika, Kranj	189.119	-3.764	3	43,96
Založba kapital, Maribor	175.228	-6.885	0	99,67
Mladika, Ljubljana	171.798	1.632	3	13,66
Čukec, Šmarje – Sap	155.787	1.676	1	84,53
Palea, Ljubljana	141.597	121	2	16,04
Sanjska knjiga, Piran	127.012	524	1	65,76
Platin, Maribor	115.540	10.430	0	82,22
Aristej, Maribor	113.846	0	2	22,34
Založba Pisanica, Ljubljana	113.678	-45.664	2	107,69
Grafenauer, Ljubljana	94.429	1.399	1	74,01
Emanuel, Ljubljana	73.785	-7.152	1	37,88
Založba Rotis, Maribor	62.733	2.803	0	164,39

TUDI LETO 2012 BO TEŽKO

**IZHOD - VSAK KUPEC ŽELI KUPITI IZDELEK NAJCENEJE
IN SE ZATO RAZUMLJIVO OZIRA TUDI ČEZ MEJO**

Tiskarna Leykam, ki je bila lani po celotnih prihodkih 135. največje slovensko podjetje, se je med 300 najuspešnejšimi podjetji po čistem dobičku leta 2011 uvrstila na 96. mesto. S skoraj 94.000 evri dodane vrednosti na zaposlenega so lani krepko presegali slovensko povprečje.

Tomaž Alegro, direktor tiskarne iz Hoč, ugotavlja, da dolgotrajno poslovanje v slabih razmerah povzroča podjetjem in med njimi tudi tiskarnam številne težave, zaradi katerih se lahko mednarodne družbe odločijo celo za selitev proizvodnje v prijaznejše okolje.

Kako ste poslovali leta 2011 in kako ste z rezultati zadovoljni?

Lani smo glede na splošno krizo poslovali sorazmerno dobro, vendar bistveno slabše kakor leto pred tem. Z rezultati smo zadovoljni, predvidevanja za leto 2012 pa napovedujejo težko leto.

Kako ocenjujete kakovost in konkurenčno sposobnost slovenskega tiskarstva? Kako komentirate informacijo, da nekateri založniki tiskarske storitve zaradi previsokih cen slovenskih tiskarn iščejo v sosednji Hrvaški?

Prepričan sem, da je slovensko tiskarstvo kakovostno in konkurenčno. V družbi Leykam tiskarna, d. o. o., se ukvarjamo zgolj z rotacijskim tiskom in smo za zagotavljanje konkurenčnosti v letih 2005–2010 investirali v stroje in opremo približno 40 milijonov evrov. Naše vodilo ostaja, da z najmodernejšim strojnim parkom, izkoriščanjem sinergij, ki jih ponuja velik koncern, katerega del smo, ter seveda z našo prilagodljivostjo, zanesljivostjo in s poslušom za želje kupcev poskušamo ohraniti naše konkurenčne prednosti na najvišji mogoči ravni. Vsak kupec pa želi kupiti izdelek najceneje, zato se, logično, ozira tudi čez državne meje. Vprašanje pa je, ali so te cene realne ali pa odsev krize, v kateri družba, ki storitve ponuja, le podaljšuje agonijo in uničuje trg. Podobne izkušnje iz Avstrije in Nemčije to tezo potrjujejo.

Kaj za tiskarne lahko pomeni dolgotrajnejše poslovanje v slabih ali celo kriznih razmerah?

Enako kot za druge panoge, dolgotrajnejše poslovanje v slabih ali celo kriznih razmerah pomeni težave pri izplačilu plač, plačevanju dobaviteljev, posledično zmanjševanje obsega poslovanja (zmanjševanje števila zaposlenih in optimiziranje vseh proizvodnih procesov). V primeru mednarodnih družb pa to lahko pomeni selitev proizvodnje na ugodnejše lokacije. Glavne ovire za nadaljnji razvoj, o katerih pri nas slišimo vsak dan na vsakem koraku (davčne obremenitve, zakonodaja, hitrost postopkov), pri tem nikakor ne delujejo pozitivno.

Vesna BERTONCELI POPIT

vir: DELO, Posel&Denar

Modrijan: Bralna kultura je, kakršna je, kaže se v lestvicah najbolj branih (izposojenih) knjig v knjižnicah in najbolj prodajanih v knjigarnah. Pred krizo ni bilo nič drugače, gotovo pa je bilo drugače pred petnajstimi, dvajsetimi leti.

Za katere nove knjige so potrošniki pripravljeni tudi v sedanjih razmerah odšteti denar? So to otroške knjige, mladinske, kuharske, priročniki, knjige domačih avtorjev, žepne knjige ...?

DZS: Pred časom so bili potrošniki še pripravljeni kupovati knjige v cenejših vezavah in izdajah (žepne knjige) vseh zapisanih žanrov (otroška literatura, kuharice, različni priročniki), z nastopom krize pa so se nakupi minimizirali zgolj na predpisana šolska gradiva in še tu res le na najnujnejše. Tisti z nekoliko boljšim premoženjskim stanjem pa morda ob šolskih gradivih kupijo še kakšno dodatno pedagoško gradivo, ki njim ali njihovim otrokom pomaga pri vsakodnevem učenju.

MK Založba: Odgovor na to vprašanje zgovorno kaže lestvica najbolj prodajanih knjig, kjer njen vrh zadnje mesece krojita poezija (Toneta Pavčka) in knjige, ki so namenjene osebnostnemu razvoju.

Modrijan: Najbrž za takšne knjige, kakršne so kupovali tudi pred krizo (tisti, ki so jih sploh kupovali), mogoče poiščejo cenejše. Ne vidim posebnega razloga, zakaj bi nekdo, ki bere vrhunsko leposlovje, zaradi krize začel žuliti plažo. Upokojenec, ki mu država odvzame del pokojnine, njegovim otrokom oskubi plače, vnukom pa podraži vrtec, namesto zgodovinskih monografij, ki ga, denimo, zanimajo, najbrž ne bo kupoval kuharic. Si pač ne bo več kupoval knjig.

Številne založbe imajo precej prometa z učbeniki. Ali so se razmere na tem področju za založnike izboljšale?

DZS: Tako kot pri prometu s knjigami iz tako imenovanega programa splošne literature oziroma leposlovja se je močna zmanjšala tudi prodaja vse učbeniške in obučbeniške literature. Če bodo razmere

na trgu in v politiki slovenskega šolstva ostale nespremenjene, gre žal pričakovati, da bodo založbe tudi na učbeniškem delu morale ubrati podobno strategijo kot pri literaturi splošnega leposlovja, to pa je enoumno stremenje zgolj k ekonomsko upravičenim prevodnim delom ne glede na pedagoške in kulturne posebnosti slovenskega prostora. Po domače to pomeni, da bomo v prihodnje v Sloveniji bolj ali manj uporabljali le še prevedene tuje učbenike, in ne več izvirnih slovenskih del, kot se je že zgodilo na področju leksikografije in slovaristike.

MK Založba: Po podatkih Združenja založnikov prodaja učbenikov v Sloveniji vztrajno pada že nekaj let. Na učbeniškem trgu se razmere za založnike še zmeraj niso izboljšale. Velik delež krivde za takšne razmere ima država s spreminjanjem učnih načrtov in nedoslednostjo pri potrjevanju učbenikov.

Modrijan: Razmere so zelo slabe že vrsto let. Šolska politika se ni znala primerno odzvati na velike apetite šolskih založnikov v devetdesetih in je uvedla učbeniške sklade za vse, revne in bogate. V šole je pripeljala na metre pravilnikov in uredb ter učitelja razvrednotila do izvrševalca učnih načrtov, ki naj ne bi bil sposoben niti tega, da si sam izbere učno gradivo. Uvedla je inkluzijo otrok s posebnimi potrebami, zdaj pa prepušča učiteljem in staršem, da pri založnikih moledujejo za brezplačne PDF-je učbeniških gradiv. Učitelje, ki ne morejo do novejših, posodobljenih in izboljšanih izdaj ali pa do učbenikov drugega založnika, napeljuje na fotokopiranje in s tem kršenje zakona o avtorskih pravicah, sama pa si umije roke z okrožnico z opozorilom, da fotokopiranje ni dovoljeno. Vsekakor bi bilo zanimivo izračunati, koliko davčnih prilivov in delovnih mest je šolska politika zapravila samo na račun šolskih knjig. Posledica je popoln kaos tako za učitelje in starše kakor za založnike in celo politike same. Preden bo komu uspelo razmotati vso to kolobocijo, ne bo na Slovenskem nobenega šolskega založnika več.

časopisne založbe

Delo , Ljubljana	52.094.419	-1.278.410	436	54,56
Dnevnik , Ljubljana	27.973.652	500.500	213	37,14
Večer , Maribor	16.320.592	270.448	176	28,55
Časnik Finance , Ljubljana	10.337.085	527.480	122	14,76
Družina , Ljubljana	6.426.340	181.587	44	14,72
Mladina , Ljubljana	2.872.271	-112.440	25	31,80
Ognjišče , Koper	1.856.514	24.482	17	21,94
Prava smer , Ljubljana	1.698.570	89.924	12	285,33
Žurnal Media , Ljubljana	7.945.202	-4.254.735	73	233,44
Dedal , Ljubljana	418.096	2.448	3	77,72
Notranjske novice , Logatec	215.404	6.748	2	37,22
Specom , Lesce	145.616	5.187	2	28,01

tiskarne

Leykam tiskarna , Hoče	57.799.179	2.639.726	106	58,52
Gorenjski tisk Storitve , Kranj*	10.243.845	-749.460	145	30,13
Etiketa tiskarna , Žiri	9.931.619	87.180	173	66,32
Tiskarna Novo mesto	9.543.493	1.289.235	81	30,84
Rolgraf , Medvode	5.043.599	362.652	32	68,66
Kočevski tisk , Kočevje	4.504.441	8.206	72	46,43
Print Division , Maribor	3.918.178	80.019	42	81,97
Delo Tisk časopisov in revij , Ljubljana	3.244.778	17.729		52,61
Schwartz Print , Ljubljana	3.054.397	34.904	30	48,12
Ptujska tiskarna , Ptuj	2.829.808	75.449	30	68,34
Premiere , Medvode	2.185.755	5.596	17	99,73
Pleško , Ljubljana	2.173.793	30.807	24	88,88
Formatisk , Ljubljana	2.056.598	47.853	16	51,78
T.K.B.M. , Ljubljana	2.050.094	-267.414	0	79,29
Čukgraf , Postojna	1.810.110	4.245	33	86,37
Dravska tiskarna , Maribor	1.777.535	-62.570	16	88,08
Vek , Koper	1.724.649	22.478	25	52,07
Tiskarna, knjigovoznica , Radovljica	1.697.715	35.165	32	22,52
Grapak , Krško	1.267.829	45.721	13	66,10
Tiskarna Vesel , Novo mesto	1.069.368	69.391	13	70,98
Dikplast , Celje	877.450	-40.845	13	89,08
Tiskarna Klar , Beltinci	654.194	-341.772	25	138,14
Bograft , Log pri Brezovici	644.836	2.436	6	78,73
SŽ – Železniška tiskarna , Ljubljana	589.788	47.596	13	7,09
Daren , Beltinci	511.674	6.869	2	62,94
BSB – Graf , Ljubljana	381.313	1.294	6	77,35
Tiskarna Rojko , Rače	269.600	2.028	3	30,88
Europrint , Ajdovščina	173.563	506	2	38,66
Čuk , Škofja Loka	106.625	-6.526	2	83,28
Diling , Velenje	81.387	242	1	29,93
Delo – Tiskarna , Ljubljana	49.931	-106.117		6,38

podjetja iz papirne industrije

Količevo Karton , Količevo	114.019.216	4.998.673	355	27,97
Vipap Videm Krško , Krško	109.567.750	-2.548.925	386	49,34
Papirnica Vevče , Vevče	90.591.031	1.070.495	264	14,71
Paloma , Sladki Vrh	86.712.876	-371.796	743	78,41
Valkarton , Logatec	42.172.611	469.892	267	46,44
Radeče Papir – v stečaju, Radeče	37.257.061	-8.572.409	245	85,31
Cetis , Celje	29.671.357	930.264	292	31,85
Aero Papiroti , Celje	11.373.950	11.633	101	61,11
Aero , Celje	23.215.065	-1.711.815	208	71,51
Kaspar Papir , Ormož	1.051.488	-153.681	1	80,69
Aki , Izlake	994.440	47.559	9	81,10
Kartonaža Munih , Kanal	543.448	20.232	5	47,97
Pagrat , Leskovec pri Krškem	380.186	1.652	2	40,59
Bonetti , Ljubljana	141.755	7.841	1	60,27
Aero Copy , Celje	123.011	-17.298	0	62,46